

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

118. An solu metus reuerentialis sine minis, aut alicuis grauis mali timore
censeatur cadere in virum constantem. Idem quæritur de precibus
importunis, etiam si cum ipsis non sit metus reuerentialis. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

eius antior.
vi magis cla-
rescat do-
ctrina huius
quest.

quia talia iuramenta, nec iure naturali, nec humano sunt irrita; ergo obligant, & ita tenet verque Molina Theologus & Iurista, hic lib. 2. de primog. c. 3, n. 13. *in- fta* n. 12. ille de iust. r. 1. disp. 149. hanc etiam sententiam docet Lessius lib. 2. c. 17. dub. 7. n. 51. Suarez de Relig. 10. lib. 2. c. 11. & n. 14. Couarruias lib. 1. var. c. 4. n. 7. Gurtierrez de iuram. p. 1. c. 57. n. 19. & alij penes ipsos.

2. Secunda opinio negat in his casibus iuramen- tum adiectum obligare, & ideo non indigere relaxa- tione; ita Sarmiento de redditib. Eccles. p. 1. c. 4. n. 7. Azorius tom. 1. lib. 11. c. 7. q. 2. Rolandus à valle conf. 10. num. 130. vol. 4. Angelus verb. Iuramentum 5. n. 10. Syluester verb. Iuramentum 4. q. 8. Parisius de resignat. benef. lib. 13. q. 2. n. 12. D. Antoninus 3. p. 1. r. 10. c. 6. in princ. cas. 5. Glossa in c. quannus pastum, de iuram. in 6. Grammaticus der. 103. n. 70. & alij. Vnde utraque opi- nio est probabilis, sed prima est probabilior.

RESOL. CXVIII.

An solus metus reuerentialis sine minis, aut alicuius gra- uis mali timore, censetur cadere in virum constan- tem?

Idem queritur de precibus importunis, etiam si cum ipsis non sit metus reuerentialis.

Et questio huius Resolutionis deseruiet ad rescindendos contractus vxorum, & filiorum familias, maxime si sint lucratui, & qui liberalitate proficiuntur.

Et tandem docetur professionem Religionis metu reueren- tiali factam non valere, & ideo rescindendam, & de- clarandam irritam.

Idem dicendum est de electione. Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 20.

Sup. hoc sup.
ex doctrina
Ref. 13. si-
gnanter ex
medio § 1. &
seq.

HÆ questio deseruiet ad rescindendos con- tractus vxorum, & filiorum familias. Nega- tiuum sententiam docet Sanch. de marr. 1. lib. 4. disp. 6. n. 7. & alij penes ipsum. Fundamentum huius opinio- nis est, quia in c. quannus pastum, de past. in 6. disponi- tur, quod renunciatio facta à filia in fauorem patris, val- lata iuramento est valida, nisi metu, vel dolo sit induta. Ergo cum textus non excipit reuerentiam, sicut metum, & dolum, sequitur metum reuerentialem minime in constantem virum cadere. Et ita hanc sententiam ex Iuriconsultis docent inter alios Molina de primog. lib. 2. c. 3. n. 9. Donellus lib. 15. comment. c. 39. Fachincus lib. 2. contr. iuris c. 96. & triginta Doctores, quos adducit, & sequitur Barbosa in collect. tom. 3. lib. 2. sexti Decretal. tit. 18. c. 2. n. 18. cum alijs, quos etiam adducit, & se- quitur Farinacius in fragment. crim. p. 2. n. 125.

2. Sed ego contrariam sententiam non minus pro- babilem, & in praxi tutam existimo, quam nouissimè docent doctus Basilius Pontius de matr. lib. 4. c. 5. n. 6. & alij penes ipsum, & penes Menochium lib. 1. conf. 491. & de arbit. iud. lib. 2. cas. 136. n. 7. & Farinacium vbi supra n. 126. Limitat tamen hanc opinionem Pontius, nisi metus reuerentialis dederit ansam, & occasione contractus non verò causam. Potest enim contingere, vt vxor, filius, &c. metu reuerentiali inducatur ad con- trahendum, & tamen postea iam libens contrahat. Se- cundò, suam sententiam Pontius intelligit, non de me- tu indignationis levis, & quæ facillè transeat, sed de indignatione graui, & diuturna, semotis tamen minis, & verberibus, vt peperam volunt Iuriconsulti.

3. Sed aliqui plus addunt, dicendo sufficere solam præsentiam eius, cui reuerentia debetur, absque minis, & verberibus, vt metus inducatur. Ita plures Doctores, quos citat Mangollon r. de his, qua vi. metu, & c. c. 2. §. 1. n. 3. qui n. 5. suam sententiam in hac questione sic aperit. Ergo (ita ille) vt hanc controuersiam definiam, sic distinguo. Aut interuenit mandatum eius cui reue-

tentia debetur sine minis, vel verberibus (quod manda- tum inducitur etiam per verbum rogo. vt l. 1. ff. mandati, quam ad hoc allegat Barbatius in conf. 46. n. 1. s. fol. 47. & in isto casu sufficit sola præsentia, & hoc habetur in l. vellesff. de reg. iur. cuius verba hæc sunt, *Vellet non creditur, qui obsequitur alterius imperio: aut non interuenit mandatum, sed sola præsentia*, & tunc iterum dis- tinguo, quod duplex est reuerentia, vna simpliciter, & in gradu positio; altera nimia, & sic in gradu superla- tiuo. Primo casu, quando est talis persona, cui solum de- betur reuerentia simpliciter, vt pater, si ita est ignauus, aut vilis, quod filius audeat dicere: Nolo, tunc procedit, quod non sufficit sola præsentia, sed quod præcedant minæ, vel verbera. Secundo casu, quando est persona ita grauis, quod ei debeat reuerentia nimia, tunc pro- cedat altera opinio; & sic quod sufficit sola præsentia absque mandato, & absque minis, vel verberibus. Ita Mangollon qui doctè hanc sententiam validissimis rationibus firmat, vide Fagundez vbi infra.

4. Ex his omnibus possunt Confessarij sine vilo scrupulo infinitos vxorum, & filiorum familias contrac- tus rescindere, nam vt plurimum ex metu reuerentiali efficiuntur, qui, vt diximus, cadit in constantem virum, etiam si sit sine minis, & verberibus. Hinc Basilius vbi supra de matr. lib. 4. c. 11. n. 5. 6. & 7. probat renuncia- tionem hæreditatis paternæ ex metu reuerentiali fac- tam nullam esse, sicut etiam fideiussionem vxoris pro marito, vel promissionem de soluendis debitis factam à filio, vel vxore, quando vir, aut pater est in periculo mortis. Hinc ego etiam cum Basilio vbi supra n. 15. & 16. existimo contra Sanchez de matr. 1. lib. 4. disp. 6. q. 2. n. 18. Riccium in praxi, tom. 1. resol. 599. n. 4. & alios professionem religionis metu reuerentiali factam non valere, ideoque rescindendam, & declarandam irritam. Vide Fagundez præcep. 2. lib. 6. c. 1. n. 21. & idem etiam puto cum Rodriguez q. regul. tom. 2. q. 52. a. 1. electio- nem factam metu reuerentiali esse nullam.

5. Notandum est tandem, id quod dictum est de metu reuerentiali, dicendum esse de precibus importu- nis, etiam si cum ipsis non addit metus reuerentialis; & ita contra Sanchez vbi supra disp. 7. n. 7. Henrici lib. 11. de matr. c. 9. n. 5. & alios penes ipsos, assero preces im- portunas seorsum consideratas, & sine metu reuerentia- li efficere metum iustum, & cadentem in constantem virum, dummodò non inducant tantum ad contra- hendum, sed faciant non libenter contrahere. Ita glossa in c. tua fraternitatis, verb. Importunitatem, de præbendis; vbi Hostiensis in princ. Imola n. 2. Rebuffus tom. 2. conf. reg. tit. de rescripti. a. 2. glossa 3. ver. Item nec valet ele- ctio. Peralta in l. si quis, n. 91. ff. de legat. 3. Naldus in summ. verbo, metus, n. 4. & Basilius Pontius vbi supra de matr. lib. 4. c. 5. n. 17. & c. 12. per totum; adi illum, & non pigebit, est enim vir eminentissimi ingenij. Preces verò importunas voco eas, quæ sunt instantissimæ, & sæpius repetitæ, & inculcatæ, iuxta l. 1. C. de petitionib. vxorum ibi, *innerecunda petentium inbatione*.

6. Si igitur patres cum filiis, & viri cum vxoribus præter metum reuerentialem, qui solus sufficeret, adhi- beant sæpius etiam preces importunas, dicendum est, vt plurimum contractus in gratiam ipsorum initos esse nullos, & rescindendos, maxime si sint contractus lu- cratui, & qui à liberalitate proficiuntur. Nam contra Sanchez vbi supra de matr. lib. 4. disp. 8. n. 4. Lessium lib. 2. c. 7. dub. 6. n. 37. Henriquez lib. 1. c. 9. n. 4. & alios puto dictos contractus metu graui, vt est in casu nostro, celebratos esse inuálidos omnino, non solum iure natu- ræ, ita vt neque naturalis obligatio ex illis sequi possit, sed etiam iure positio; & ita docet Basilius Pontius de matr. lib. 4. c. 6. n. 4. & c. 8. n. 3. qui citat Rebellium, Mo- linam, & alios; vide Pontium, qui ad omnia argumeta, quæ adducit Sanch. solidè respondit. Et hæc dicta suf- ficiant circa præsentem questionem, quæ sine vlla cō- trouersia

reuerſia vera ſunt, quando cum metu reuerſentiali con-
iungitur etiam laſioſynde metus praſumitur in dona-
tione facta per filiam patri, quando in ea filia eſt enor-
miter laſa. Et ita tenent viginti & quatuor Doctores,
quos citat, & ſequitur Farinacius in *fragm. crim. part. 2.*
num. 110.

7. Ex quibus omnibus inferitur contra Suarez de Re-
ſig. tom. 3. lib. 6. c. 1. n. 7. Henriquez lib. 1. c. 9. n. 5. Ta-
pian dec. 16. n. 33. Rolandum vol. 3. conf. 83. n. 17. &
alios, preces importunas cum metu reuerſentiali coniun-
ctas inferre metum, vt diximus, & ita tenent Afflictus
decif. 69. Socinus ſenior vol. 2. conf. 263. n. 8. Mandellus
conf. 77. n. 10. Cutierrez 99. can. lib. 1. c. 37. n. 17. & 18.
conf. 60. de nobil. gloſſ. 17. n. 15. & 23. Barbarius vol. 1.
Garzias n. 3. Paulus de Caſtro vol. 1. conf. 74. & alij.

RESOL. CXIX.

An conductor teneatur de culpa leuiſſima?

Et doctrina huius quaſtionis deſeruiet in empto, in locato,
in dote, in pignore, & in ſocietate. Ex p. 9. tr. 7. &
Miſc. 2. Ref. 30.

§. 1. Cuius eſt practicable, & teneri de dolo, culpa
lata, & leui non eſt dubium. Difficultas eſt: an
teneatur de culpa leuiſſima? Helſtricus Vricus Hunnius
Iuriſconſultus celeberrimus, cuius memoria in benedi-
ctione ſit, nam ex Lutherano Catholicus factus, pie in
gremio Sanctae Romanae Eccleſiae obdormiuit in Do-
mino, affirmatiuam ſententiam docet in *var. reſ. ſur. lib.*
3. tr. 17. p. 2. q. 7. Mouetur ad hanc ſententiam tenen-
dam, ex textu in leg. 2. §. Qui columnam 7. ff. de loc. con-
duct. vbi Caius: Qui columnam transportandam con-
duxit, ſi eandem tollit, aut portatur, aut reponitur, ſtrata
ſiſtit id periculum praſtat, ſi qua ipſius, eorumque, quo-
rum opera vteretur, culpa accideat: culpa autem abeſt, ſi
omnia facta ſint, quae diligentiſſimus quiſque obſeruarius
eſſet. Idem, ſilicet, intelligemus, eſi dolum, vel tignum
transportandam aliquis conduxerit, ſi eoque etiam ad ca-
teras tranſferri poſſet. Hinc patet, quod, vt de leuiſſima
culpa conductor non teneatur, requiritur, vt omnia fe-
cerit, quae non diligens, ſed diligentiſſimus paterfamilias
obſeruaturus eſſet: a quo autem hoc requiritur, ſi
de leuiſſima culpa teneatur, cum exactiſſima, & diligen-
tiſſima diligentia culpa leuiſſimae opponatur.

2. Nec moueor eo, quod nonnulli reſpondent in d.
l. 5. §. Qui columnam. agi de rebus frangibilibus, hoc
eſt, de iis, quae facile frangi poſſunt, atque ideo ab iis,
quibus haec transportanda fuerint locata, exigi exactiſſi-
mam diligentiam. Hoc enim ſatis vera ipſius textus
reſolunt: non enim ſolum de columnis, ſed & de tigno,
quod facile frangi non poſſet, loquitur: quinimodo in fine
aperte Iuriſconſultus ſcribit, idem ad ceteras res trans-
ferri debere. Henricus Bocerus reſponder. d. §. Qui co-
lumnam. non de leuiſſima, ſed de leui intelligendum eſſe,
atque ibi ſuperlatiuum, *diligentiſſimus*, vſurpati pro po-
ſitiuo, *diligen*; ſperinde vt interdum poſitiuum ponitur
pro ſuperlatiuo, l. *Heredi*, §. Non tantum, ff. *famil. erciſc.*
l. *Si vi certo*, §. *Custodiam*, ff. *commodat. l. In re mandata*.
C. *mandat*. Sed nec haec reſponſio melior eſt prior: pre-
terquam enim quod diuinatoria, & in coniectura poſita
eſt, abſurdum enim videtur, ſuperlatiuum poſitum eſſe,
pro poſitiuo, cum ſuperlatiuum non inſit poſitiuo, ſed
poſitiuum inſit ſuperlatiuo: vnde, qui doctiſſimus, & di-
ligentiſſimus eſt recte diligens, & doctus appellatur: at,
qui eſt doctus, vel diligens, non protinus doctiſſimus, &
diligentiſſimus appellari poſſet. Quod ſi itaque a con-
ductore ea ſolum requiruntur, qui diligens paterfamilias
obſeruaturus fuiſſet, male, & perperam Iuriſconſultus
dixiſſet, culpa vacare conductorem, ſi omnia fecerit, quae
diligentiſſimus quiſque facturus fuiſſet.

Tom. VI.

3. Confirmatur inſuper haec ſententia, §. *final. de lo-
cat.* in quo Iuſtinianus ita ſcribit: Qui pro vſu aut veſti-
mentorum, aut argenti, aut iumenti mercedem, aut de diti-
bus aut promiſit, ab eo custodia talis deſideratur, qualem dili-
gentiſſimus paterfamilias ſuis rebus adhibet, quam ſi pra-
ſtiterit, & aliquo caſu eam rem amiſſerit, de reſtituenda ea
non tenebitur. Reſpondent, & hic diligentiſſimum pro
diligens: ſed id iam reſutatum eſt. Alij dicunt, textum
non abſolute loqui, nec diligentiam eam deſiderare,
qualem diligentiſſimus paterfamilias ſuis in rebus pra-
ſtaret, ſed ſum mam duntaxat illius diligentiam, qui con-
duxit; ita vt talem ſe gerat in rebus locatis, qualem in
ſuis rebus ſe gerit, cum eſt diligentiſſimus. Sed huic reſ-
ponſioni verba textus reclamant. Et praeterea aperte re-
ſellitur d. l. 2. §. 1. *Qui columnam* vbi Iuriſconſultus talem
a conductore requirit diligentiam, qualem quiſque di-
ligentiſſimus paterfamilias ſuis rebus adhiberet.

4. Nec obſtat huic primo, quod quoties vtriuſque
vtilitatem, tam credituris, quam debitoris, contractus
concernit, toties debitor praeter non culpam leuiſſi-
mam; ſed dolum ſolum, latam, & leuem culpam, l. 5.
verſ. *Sed vbi vtriuſque ſi commodari*, §. *ſin. Inſt. de oblig.*
quae re contrahuntur. Iam vero in locatione vtriuſque
vtilitas vertitur, debitoris, & creditoris, locatoris, &
conductoris. Igitur in debitor, ſeu conductore requiri-
tur ſolum culpa leuiſ, non etiam culpa leuiſſima. Reſ-
pond. Maiorem propoſitionem ſe tenendam, & li-
mitandam eſſe, niſi quis contractui ſe vel obtulerit, vel
induſtriam ſuam, & artificioſum in opere aliquo confi-
ciendo ſit profeſſus: at, qui rem aliquam conficiendam,
ſeu opus aliquod perficiendum in ſe recipit, ſi ſuam in-
duſtriam & artificioſum ſuum proſiteri intelligitur: proinde
etiam merito de culpa leuiſſima teneatur, ſi id, quod
profeſſus eſt, non praſtiterit, nec opere completit.

5. Non aduerſatur l. 5. §. 2. ff. *de commodat.* vbi non
ſolum Vlpianus praedictam regulam proponit; ſed &
exemplum eius, locationem ſubiicit. Verba eius haec
ſunt: [Vbi vtriuſque vtilitas vertitur, vt in empto, vt in
locato vt in dote, vt in pignore, vt in ſocietate, & do-
lus, & culpa praſtatur.] Vbi appellatione culpa non le-
uiſſimam, ſed leuem ſignificari non ſolum ex eo colligi-
tur, quod appellatio culpa abſolute poſita ſignificet
leuem culpam, argum. l. 2. §. *de reg. iur.* Sed & quod in
contractu pignoris, & contractu ſocietatis non leuiſſi-
ma, ſed leuiſ ſaltem culpa praſtari ſoleat, §. *ſin. Inſt. quib.*
mod. re oblig. contrahit, §. *ſin. Inſt. de ſocietate*. Ergo, cum
contractui vero pignoris, & ſocietatis coniungatur lo-
catio, & conductio, quae ex illis, eadem ex hac quoque
culpa praſtatur. Ad hoc quippe exiſtimo ſic com. mode
reſponderi poſſe; in adducta l. 5. §. 2. verſ. *Sed vbi vtriuſ-*
que. locationem, & conductionem ſubiici tanquam
exemplum illius contractus: in quo vtriuſque commo-
dum vertitur; non vero eius, ex quo leuiſſima culpa ſit
praſtanda. Adeoque pertinere ad verba antecedentia,
non vero ſubſequentia. Quae reſponſio, licet alicui diui-
natoria videri poſſet, ſtabilitur, & confirmatur fortiſſi-
me verbis textus dilucidis: & expreſſis, quibus aſſeritur,
culpam leuiſſimam ex hoc contractu locationis pra-
ſtandam eſſe, l. 2. §. *pen. ff. locari*. Et haec omnia addu-
cit Hunnius pro ſua firmanda ſententia.

6. Verum, pace tanti viri, quia ſententiam negati-
uam communiter tenent Doctores, non audeo ab illa
recedere. Dico igitur, conductorem non teneri de culpa
leuiſſima: vnde pro norma & regula aſſero, quod ſi in
contractibus ſolius dantis vtilitas verſatur, veluti in de-
poſito: dolum, & lata culpa praſtari debent: vbi
ſuius accipientis vertitur vtilitas, praeter dolum, latam, &
leuem, etiam leuiſſima culpa praſtatur, veluti in commo-
dato: vbi vero vtriuſque vtilitas verſatur, praeter do-
lum, & latam, etiam leuiſ, non tamen leuiſſima culpa
praſtanda venit: veluti in empto, in locato, in dote, in
pignore, & in ſocietate. Ex quibus clarum eſt, in loca-
tione,

Sup. hoc in
Reſolutioni-
bus not. pra-
teritae, & ſi-
gnanter in
§. vlt. Ref.
ſeq. not.

Sup. hoc in
tra in Ref.
121. & in
com. 8. tr. 3.
ex Reg. 2. 4. le-
geſ. Sed his,
2 lin. 9. & ex
Ref. 27. §.
Nota quod,